

M. BÁRTA, M. ŠTOFČÍKOVÁ, J. SLOVÁK / LIPTOVSKÉ DIVADLO

TANCA

ČAKANIE....NA?...KEĎ?!

Autor analýzy: Eva Gajdošová

Pôvodná tanečná inscenácia *ČAKANIE....NA?...KEĎ?!* vznikla v produkcii Súkromného tanečného konzervatória v Liptovskom Hrádku ako výsledok spolupráce bývalých absolventov Margaréty Štofčíkovej a Jakuba Slováka a súčasných študentov tejto školy. Autorom pôvodnej hudby je úspešný český skladateľ, saxofonista, klarinetista a výtvarník Marcel Bárta.

Choreograf Jakub Slovák je pôvodom Čech. Tancu sa venuje od malička, tanečné základy a prvé veľké úspechy získal vďaka tréningom v spoločenskom tanci v rodnom Rýmařove. Absolvoval Súkromné tanečné konzervatórium v Liptovskom Hrádku. Prvé choreografie vytvoril v prvom ročníku na konzervatóriu, v súčasnosti študuje na Akadémii múzických umení v Prahe. Inšpirácie na svoje práce hľadá v bežnom živote, snaží sa reagovať na spoločenské témy, kauzy. Margaréta Štofčíková, absolventka Súkromného tanečného konzervatória v Liptovskom Hrádku, aktuálne študuje na Katedre tanečnej tvorby VŠMU. Ako tanečnica aj autorka sa zapája do viacerých projektov.

Východiskom pri hľadaní témy inscenácie boli krátko po sebe nasledujúce udalosti z blízkeho okolia VŠMU. Obe – autonehoda na MHD zastávke na Zochovej ulici, aj streľba pred barom Tepláreň, zasiahli celú spoločnosť, no obzvlášť silno sa dotkli umeleckej obce. Tvorcovia sa inšpirovali Beckettovými absurdnými hrami, najväčšmi ikonickou hrou *Čakanie na Godota*. Predstavenia začína obrazom čakárne, postavy sa ocitajú v bezvýchodiskových a nezmyselných situáciách. Príbehy sú neskutočné, reakcie postáv absurdné, odvíjajúce sa v neurčenom čase a na neznámom mieste. Centrom jednotlivých obrazov sa stal autor aj interpret hudby (Marcel

Bárta) vystupujúci v postave Pozza z Beckettovho *Čakania na Godota*. Tému inscenácie *ČAKANIE...NA?...KEĎ?!* zadefinoval tvorivý tím slovami: „Politická chudoba nás uväznila do čakárne. Sme (ne)dobrovoľní otroci v kapitalistickej demokracii po slovensky. Všetci (ne)poslušne čakáme... na to, kým zavraždia novinárov... kým opitý šofér so synom zrazí piatich študentov... kým devätnásťročný terorista chladnokrvne zastrelí dvoch gayov v kaviarni...“

Hra na Godota

Vychádzajúc z poetiky Beckettovej absurdnej drámy autori zobrazujú postavy v odcudzenom a nereálnom svete. Vzťahy medzi nimi sú nejasné, reakcie absurdné, prevláda nekomunikácia. Jednotlivé pohybové interakcie spolu iba zdanlivo súvisia, ale nerozvíjajú sa, nevyúsťujú do pointy, sú nezrozumiteľné.

Na začiatku predstavenia tanečníci sedia roztrúsení v hľadisku spolu s divákmi. Neznámy hlas postupne oznamuje čísla a interpreti sa po jednom predierajú hľadiskom a bočnými schodmi vystupujú na javisko. Na pleci si nesú skladáciu stoličku, na ktorú si každý z nich postupne sadne a napokon všetci jeden vedľa druhého uprene hľadia do hľadiska. Sú oblečení v rovnakom čiernom unisex kostýme, ktorý odráža trendový štýl mladých ľudí – prepája šport aj zábavu. V kostýmoch (Dáša Veselovská) prevládajú voľné tepláky – nohavice, pozdĺž paží majú „vytetované“ čierne čiary. Ťaživú atmosféru anonymnej čakárne pretne improvizované sólo jednej tanečnice. V snahe nadviazať kontakt a upútať pozornosť „shakuje“ v štýle party dance, avšak bezúspešne. Po chvíli excentrického vlnenia si znechutene sadá na zem. Aj ďalšia tanečnica sa pokúša o komunikáciu cez dotyk a zrazu sa extaticky vlnia obe spolu. Ďalšie si strihnú hru kameň, papier, nožnice, niekto vykrikuje, niekto padne na zem. Konanie postáv je nevypočítateľné, nelogické, nepredvídateľné. Počas celého obrazu na zadnom horizonte kráča jediný tanečník.

Siločiary pohybu

Na scéne sa v ďalšej časti objaví červená priadza. Jej rozmotávaním vznikajú červené dráhy, ktoré akoby nadväzovali na čierne čiary na rukách tanečníkov a poukazovali na plynutie času v neznámom priestore. Dominantným výtvarným prvkom je veľký čierny klobúk. Jeho nasadením sa z tanečníkov stávajú herci, ktorí sa predstavujú v krátkych verbálnych výstupoch. Dievča vo veľkom klobúku po svojom krátkom výstupe klesá spolu s ďalšími k zemi. Ležiac na boku sa pohybujú po kružnici akoby kráčali v smere hodinových ručičiek. Neskôr si klobúk nasadí iná tanečnica, ktorá vo svojom monológu rieši relativitu pojmov včera, dnes a zajtra, ďalšia sa okázalo predstaví v krátkom reklamnom šote, objavujú sa slogany na tému ekológie, biostravy, udržateľnosti atď. Výstupy pretne ostrý zvuk klarinetu, tanečníci sa dajú do pohybu.

Tancujú sóla, každý vo svojom vlastnom mikrosvete vymedzenom svetlom a v sprievode klarinetu. Vždy niekto prebehne cez javisko a v behu sa náhodne zachytí o ďalšieho tanečníka, je to letmý dotyk, moment súzvuku, po ktorom opäť každý beží iným smerom. Klobúky sa znova objavujú na hlavách tanečníkov, tentoraz z nich visia dlhé nite ako vlasy – opakuje sa teda motív čiar, plynutia, nekonečnosti. Ďalší obraz otvára zaujímavé sólo dievčiny s brčkavými vlasmi, ktoré pretína pokojnú atmosféru ostrým pohybom, výbušnou dynamikou, originalitou prepájania pohybu. Sólo, ktoré mohlo pokojne trvať o niečo dlhšie, po chvíli vystrieda trio tanečníc po diagonále. V ich tanci sa s rýchlou strieda vertikálny a horizontálny pohyb, z tria je čoskoro kvarteto, postupne sa pridávajú ostatní, pohyb sa zrýchľuje a stáva sa divokejším.

Choreografia využíva civilný pohyb, chôdzu, beh, animalitu, napodobňovanie pohybov zvierat (psov, vtákov) a pod. Keď postupne tanečníci opustia javisko, zostane na podlahe červená čiara z priadze. V tanečne „nadupanom“ obraze prezentujú účinkujúci – študenti posledných troch ročníkov Súkromného tanečného konzervatória v Liptovskom Hrádku – svoju tanečnú všestrannosť, herectvo, partnerskú prácu, schopnosť improvizácie atď. Za ich výkonmi je nesporne kvalitná tréningová príprava v rámci štúdia, ako aj spolupráca s viacerými osobnosťami scény súčasného tanca na Slovensku i v zahraničí.

Svet podľa Pozza

Javisko sa ponorí do tmy. Po chvíli zaznie tiahly, plačlivý zvuk, pripomínajúci sirénu. Neskôr svetlo odzadu, akoby z hľadiska odhalí hudobníka (Pozzo) hrajúceho na saxofóne. Nevidíme mu do tváre, o chvíľu sa k nemu zozadu priblížia tanečníci, ktorí ho osvetľujú baterkami z mobilov, akoby sa ocitol na policajnom výsluchu. Hudobník neprestáva hrať, jeho monotónne sólo sa mení, pridáva elektronické bicie a javisko opäť ožije.

Tanečníci si prinesú stoličky a javisko sa zmení znova na priestor čakárne s panoptikom bizarných postáv. Žena v klobúku ťahá na vôdzke z modrej priadze tanečníka, ktorý kráča „po štyroch“ popri nej. Ostatní sa usádzajú na stoličkách. Jedna z tanečníc nonšalantne skáče a každým skokom posúva ďalšie pradené červenej priadze do stredu javiska. Tanečníci vstanú zo stoličiek a v sprievode rytmickej elektronickej hudby tancujú unisono rýchle, dynamické variácie, občas sa niekto oddelí, aby vytvoril kontrastný pohybový fragment v rámci tempa, ich pohyb sa nabaľuje. Jednotný opakujúci sa pohyb z času na čas naruší sólo niekoho, kto sa odčlení. Tanečníci manipulujú so stoličkami, tie sa stávajú ich tanečnými partnermi. Nakoniec sa každý hýbe v rámci svojho stereotypu, v rôznych pozíciách sa všetci horúčkovo zrýchľujú. Pohyby sú čoraz chaotickejšie, ústia do akéhosi pohybového tranzu... Postupne sa všetci zamotávajú do priadze, ktorá je natiahnutá v rôznych uhloch a vytvára akúsi sieť, odkiaľ niet úniku. Obraz pripomínajúci divokú jazdu na študentskej party a zároveň obraz z kultového filmu *Prelet nad kukučím hniezdom*. Nakoniec sa hudba v jednom momente zastaví a s ňou aj pohyb, poskladané stoličky si tanečníci zavesia na krk a pomaly, rezignovane odchádzajú.

S meniacou sa hudbou sa mení choreografia, po spoločnej variácii upúta zvláštnymi gestami, posunkovou rečou, variabilitou zdvihov, prenášania dievčenského duetu o strachu z osamelosti a nástrahách pripútanosti. Plochou pre ich tanec sa stáva stôl a stoličky. Spreádzajú ich pritom zvuky hudobníka fúkajúceho do veľkej mušle, ktoré pripomínajú nejaké zviera. Veľká pletená deka, ktorú niekto prehodí cez tanečnice (jedna sedí a druhá kľáči oproti nej) zakrýva ich milostný akt. Priadza ako scénografický prvok je prítomná v rôznych pletených rekvizitách, napríklad obrus či opletené stoličky. Keď je javisko prázdne, vchádza Pozzo (Marcel Bárta), nasadí si čierny klobúk a posadí sa na stoličku vpredu. Jedna z tanečníc mu kladie

zdanlivo banálne otázky, jednoznačná odpoveď však neprichádza. Tanečník za Pozzom vymenúva všetky skupiny ľudí, ktoré v našej spoločnosti čelia nenávisti, odcudzovaniu, agresivite. S tmou Pozzo odchádza z javiska.

Marcel Bárta je výnimočný český saxofonista, klarinetista, skladateľ a výtvarník a uznávaný jazzman, ktorý spolupracoval s mnohými hudobníkmi. Je členom pohybového divadla Farma v jeskyni, pre ktoré vytvoril aj hudbu k inscenácii *Informátoři*, okrem toho je autorom scénickej hudby, napríklad k performanci *Nude Ants* tanečníkov Iriny Andreevy a Andrého Jollesa (Teater Novogo Fronta). Jeho hudba v inscenácii Liptovského divadla tanca dômyselne prepája rôznorodosť jednotlivých obrazov. Nie je len kľúčom k dramaturgickej koncepcii (Peter Maňo) a čitateľnosti diela, ale dodáva mu istú epickosť, vytvára atmosféru každého obrazu, kreuje charaktery postáv, prináša gradáciu, určuje zlomové momenty, pauzy, vrcholy.

Hudba tu teda zďaleka nemá len sprevádzať pohyb. Je zvučným hlasom, ktorý s naliehavosťou otvára, umocňuje a dotvára jednotlivé obrazy. Hudobník Marcel Bárta čerpá motívy údajne z absurdity súčasného sveta. Tvorivá skúsenosť zrelého a skúseného skladateľa a hudobníka je pevným základom, na ktorom vznikala originálna choreografia mladých tvorcov a tanečníkov ako autentická výpoveď o svete dospievajúceho človeka v chaose súčasnosti.